

“Келісемін” :
Шағын орталық әдіскері:
Р.Ж.Карабаева: *Р.Ж.*
“ 19 ” 09 2024 ж.

“Қаралды”:
Директордың ОІЖорынбасары:
Г.И.Елиясова *Г.И.*
“ 19 ” 09 2024ж.

“Бекітемін”:
Мектеп директоры:
А.К.Уайсова *А.К.*
“ 19 ” 09 2024ж.

«Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің білім басқармасы» коммуналдық мемлекеттік мекемесі

«Шалақын ауданының білім бөлімі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің

«Кәкімбек Салықов атындағы орта мектеп» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің

жанындағы “Айналайын” шағын орталығы

Ерекше білімді қажет ететін Уалиолла Асылжанға арналған жеке білім беру бағдарламасы

Ересек топ

Тәрбиеші: Р.Ж.Карабаева
Ж.Е.Кусаинова

Шал ақын ауданы, Сергеевка қаласы /р-н Шал ақына г. Сергеевка тел/факс: 8 715 34 21355,
e-mail:Shalregmpmk_2009@mail.ru

МЕКЕНЖАЙЫ
/Адрес

Мекенжайы /Адрес _____ 2. Сергеев районы Ислам ақшасы

БЕРІЛДІ Ушмаева Жолтеке Аманжолұлы
 ВЪДАНО

ИИН 20032259608 № протокола 09

кеңестен өткені жайлы 18 күні(дня) сент.2024 айы (мес) 2024 ж.(г)

в том, что был (а) проконсультирован (а) числа мес

Корытинды/Заклучение: Трудности общения, социальная
адаптации и поведения, эмоциональное
нарушение интеллекта. Отсутствие
печли, обусловленное комплексом вины и нарушением

Білім беру бағдарламасы мен себебі ерекше білім беру қажеттіліктері бойынша
ұсынымдар: / Рекомендации по образовательной программе и особым образовательным
потребностям:

- 2) Арнайы психологиялық-педагогикалық колдау: / Специальная психолого-педагогическая поддержка:

3) Жеке оқу құралдарын пайдалану. / Использование индивидуальных учебных материалов: жоспалары мен жоспалары, жоспалары мен жоспалары

Заключение и рекомендации действительны до (указания срока действия) либо до возникновения необходимости повторной оценки ООП: —

ПМПКменгерушісі
Заведующая ПМПК

Сакипова Л.Б.

Мамандар/Специалисты: дефектолог
логопед
соц. педагог
регистратор

Шамрикова И.В.
Найманова Г.Х.
Батырбек Т.М.
Сыздыкова Р.К.

Түсінік хат

Аутизмі бар балаларға арналған осы арнайы дамытушы бағдарламаны түзету педагогикасының ұлттық ғылыми-практикалық орталығы әзірледі, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Мектепке дейінгі және орта білім комитетімен бекітілді және пайдалануға ұсынылды(29.10.2020 ж. № 18-1/650 хат).

Әзірленген даму бағдарламасы психологиялық-педагогикалық түзету кабинеттері мен оңалту орталықтарының психологтарына, сондай-ақ аутистикалық бұзылулары бар балаларға жеке (кіші топтық) психологиялық көмек көрсететін мектепке дейінгі, мектептегі арнайы және жалпы білім беру ұйымдарының психологтарына арналған.

Арнайы даму бағдарламасы аутист баланың дамуының маңызды жақтарын — қарым-қатынасты, әлеуметтік өзара әрекеттесуді және әлеуметтенуді дамытуға бағытталған және барлық жастағы немесе академиялық сөйлеу, когнитивтік және басқа дағдыларды қалыптастыру мақсаттарын көздемейді.

Әзірленген бағдарламаның негізгі критерийі-АСД бар баланың мүддесі үшін эмоционалды-коммуникативті дамудың, әлеуметтік бейімделудің және әлеуметтенудің тиімділігі.

Бағдарламаның мақсаты: аутист баланың білім беру ұйымдарында білім алуға және тәрбиелеуге психикалық дамуын, әлеуметтік бейімделуін және сапалы дайындығын қалыпқа келтіру үшін қарым-қатынас және әлеуметтік өзара іс-қимыл дағдыларын дамыту болып табылады.

1. Бағдарламаның міндеттері:

Қарым-қатынас және өзара әрекеттесу процесінде, оның ішінде сенсорлық және эмоционалдық ыңғайсыздықты жеңілдету арқылы баланың психикалық белсенділігін арттыру;

2. Қоршаған әлемді бірлесіп және біртіндеп игеру үшін эмоционалды өзара әрекеттесуді орнату: қарапайым әрекеттер мен жағдайлардан күрделіге дейін;

3. Қарым-қатынастың қол жетімді формалары мен құралдарын қалыптастыру (вербалды емес және сөйлеу);

4. Баланың отбасындағы ата-аналармен қарым-қатынасы мен қарым-қатынасының сапасын арттыру;

5. Әр түрлі іс-шаралар мен ойындарда ересектер мен балалармен қарым-қатынас пен өзара әрекеттесуді дамыту;

6. Өз сезімдерін түсінуге, басқа адамның эмоционалды жағдайын тануға үйрету;

7. Әртүрлі әлеуметтік жағдайларда ересектермен және балалармен (құрдастарымен) өзара әрекеттесу үшін әртүрлі коммуникативтік және әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру;

8. Танымдық іс-әрекеттің дамуы: қарым-қатынас және өзара әрекеттесу процесінде қабылдау, ерікті зейін, сөйлеу, ойлау;

9. Мақсатты және әлеуметтік қолайлы мінез-құлықты дамыту, жағымсыз мінез-құлықты жеңу;

10. Әр түрлі өмірлік жағдайларда баланың әлеуметтік жұмыс істеу дағдыларын жетілдіру;

11. Білім беру процесіне қосу және мектепке дейінгі және мектеп білім беру ұйымдарының балалар ұжымының жағдайларына бейімделу үшін баланың мүмкіндіктерін дамыту.

Жеке оқу жоспары

Бағдарламаны іске асыру мерзімі — ПМПК қорытындысы шыққан күннен бастап оқу жылының соңына дейін (2026 ж.).

формасы мен орындаушылар:

- Тәрбиеші-режимдік сәттерде (таңертеңгі кездесу, ойындар, түскі ас, ауысулар) түзету әдістерінің күнделікті интеграциясы).

- Педагог-психолог-жеке түзету жұмысы аптасына 1 рет (жеке сессияның ұсынылатын көлемі 25-40 минут; жоғары мазасыздық/сенсорлық проблемалар кезінде-бастапқы кезеңде аптасына 2 сессияға дейін).

- Ата-аналар-үй тапсырмасы бойынша нақты ұсыныстар мен нұсқаулар алады; талап бойынша және жоспар бойынша байланыс (тоқсанына кемінде 1 кеңес, оңтайлы-айына 1 рет).

Құжаттама: сабаққа қатысу журналы, жеке даму картасы, психолог сессияларының хаттамалары, ай сайынғы есептер, жыл нәтижелері бойынша қорытынды есеп.

Жеке бағдарламаның құрылымы:

- түсіндірме жазба

- * бала туралы жалпы мәліметтер

- * ПМПК педагогтары мен мамандарының қорытындысымен медициналық-психологиялық-педагогикалық сипаттама

- бағдарламаның мазмұны

- * баланың даму болжамы және түзету-дамыту және білім беру қызметі барысында болжамды нәтижелер

- * мамандардың, педагогтардың қорытындысы мен ұсынымдары

Бала туралы мәлімет:

Баланың аты- жөні: Уалиолла Асылжан Амангелдіұлы

Туған жылы, айы, күні: 22.03.2020жыл

“Айналайын” шағын орталығына 2024 жылдың 2 қыркүйегінен бастап келеді.

Отбасының әлеуметтік жағдайы: толық отбасы. Бала толық отбасында тәрбиеленеді, анасымен, әкесімен және ағасымен бірге тұрады. Отбасы баланың дамуы үшін қолайлы жағдайлар жасалған жеке үйде тұрады

Әкесі : Кайралапов Амангельды Уалиоллинович

Анасы: Багланова Жансая Баглановна

1. Психологиялық-педагогикалық сипаттамасы

○ **Сабаққа қатысу және тәрбиешілерге деген көзқарас:** 4 жастан бастап шағын орталыққа келеді; себепсіз босатулар болған жоқ.

○ Заңды өкілдердің тәрбиешілермен қарым-қатынасы мейірімді, ынтымақтастыққа дайын.

2. Байланыс және әлеуметтік өзара әрекеттесу:

○ Ол ересектермен және балалармен тікелей байланысқа түспейді; еркін ойында ол жалғыз ойнағанды жөн көреді.

○ Қарым-қатынас бастамасы жоқ; ересек адамның тікелей сұрауына сирек жауап береді.

○ Сөйлемейді (ауызша қарым-қатынас қалыптаспаған).

3. Өнімділік және танымдық белсенділік:

○ Өнімділік-төмен деңгейде: топта жұмыс істемейді; жеке сабақтарда-пассивті немесе тапсырмадан бас тартады.

○ Танымдық қызығушылық аз байқалады; нұсқауларға назар аудармайды.

4. Нұсқауларды қабылдау және мінез-құлық:

○ Айтылған нұсқаулықты қабылдамайды; тапсырмаларды орындаудан бас тарту бар (кейде пассивті, кейде агрессивті).

○ Моторлы стереотиптер пайда болуы мүмкін; аутостимуляция элементі бар.

5. Моторика және өзіне-өзі қызмет көрсету дағдылары:

○ Ұсақ моторика қалыптасу процесінде.

○ Өзіне-өзі қызмет көрсетуге байланысты қозғалыс дағдылары толық қалыптаспаған (нақтылау ұсынылады: киіну, тамақтану, дәретхана).

6. Сенсорлық профиль:

○ Сенсорлық шамадан тыс жүктеме/сезімталдық байқалады (белгілері: жанасудан/қатты дыбыстардан/бос орындардан аулақ болу). Ресми сенсорлық Профильді жүргізу және сенсорлық интеграция әдістерін қосу ұсынылады.

7. Эмоционалды күй:

- Жиі эмоционалды сарқылу; тәртіп өзгерген кезде мазасыздық шабуылдары байқалады.

18.09.2024 жылғы ПМПК қорытындысы:

Қарым-қатынастың қиындықтары, әлеуметтік өзара әрекеттесу және мінез-құлықтың бұзылуы; интеллекттің орташа бұзылуы; коммуникативті бұзылуларға байланысты сөйлеудің болмауы.

1. ПМПК ұсыныстары:

1. Жалпы мектепке дейінгі мекемеде мектепке дейінгі жеке оқу бағдарлама бойынша тәрбиелеу және оқыту.
2. Арнайы психологиялық-педагогикалық қолдау
3. ППТК жағдайында логопед-дефектолог мамандарына қаралу.

2. шағын орталықтың ППҚҚ.

Анықталған кедергілерге сүйене отырып, МДҰ мұғалімдері психикалық дамудың ерекшеліктерін, сондай-ақ осы баланың жеке мүмкіндіктерін ескеретін жеке оқу бағдарламасын құрды.

Ересек топ тәрбиеленушісіне арналған педагог-психологтың 2024-2025 оқу жылына арналған жеке түзету-дамыту жоспары

Жұмыс көлемі мен форматы бойынша жалпы ұсыныс

- **Педагог-психолог:** жеке түзету жұмысы аптасына 1 рет (30-40 мин), бастапқы кезеңде - аптасына 2 рет (көрсетілімдер бойынша), тәрбиеші мен ата-аналарға үнемі кеңес беру (ай сайын).
- **Тәрбиеші:** күнделікті жаттығулар мен құрылымдық микро тапсырмаларды режим сәттеріне қосу (таңертең, ойындар, түскі ас, серуендеу).
- **Бірлескен консультациялар:** айына кемінде 1 рет — дефектологпен және тәрбиешімен пәнаралық кездесу.

Диагностикалық-таныстыру кезеңі (2 апта; 4 сабақ)

Мақсаты: жеке стратегияны таңдау үшін толық мәліметтер жинау.

Мазмұны және реттілігі:

1. **1-кездесу (бақылау, еркін ойын):** 20-30 мин еркін әрекеттерді бақылау-стереотиптерді, қызығушылықтарды, заттарға/дыбыстарға реакцияларды, материалдардағы артықшылықтарды талдау. Қосымша талдау үшін бейнематериалға жазу (ата-анасының келісімімен). Бақылау хаттамасын толтыру.

2. **2-кездесу (ойынға еліктеуді енгізу):** 20-30 мин — баланың мінез-құлқына еліктеу, баланың іс-әрекетін қайталау арқылы байланыс орнатуға тырысу; реакцияны бекіту (көзқарас, мінез-құлықты өзгерту). Ата-аналармен әңгімелесу: сауалнама (күн тәртібі, триггерлер, медициналық факторларға реакциялар).

3. **3-кездесу (прелингвистика және моториканы бағалау):** 25-35 мин — атауға реакцияны тексеру, Қарапайым сұрауларға реакциялар (қолдаумен), еліктеу сынақтары (қол қимылдары, қарапайым дыбыстар), ұсак моториканы бағалау (заттарды манипуляциялау).

4. **4-кездесу (сенсорлық профиль және стресстік реакциялар):** 25-35 мин-қауіпсіз форматтағы қысқа сенсорлық сынамалар (тактильді, вестибулярлық, есту), реакцияларды тіркеу; Ата-аналармен соңғы әңгіме — жеке мақсаттарды үйлестіру.

Диагностикалық кезеңнің қорытындысы: егжей-тегжейлі хаттама жасау (жеке бағдарламаға бекітілген): бастапқы көрсеткіштер, триггерлердің диаграммасы, артықшылықты және жағымсыз ынталандырулар тізімі, материалдар мен өзара әрекеттесу бойынша ұсыныстар.

Бағдарламаның мақсаты: аутист баламен байланыс орнату және өзара әрекеттесудің бастапқы формалары.

Бағдарламаның міндеттері:

- **Баланың психологқа және сабақ жағдайына бейімделуі.**
- **Оның мінез-құлқына еліктеу және оның әрекеттеріне қосылу арқылы эмоционалды-ойын байланысын орнату:** баланың белсенді жүруінен бастау; ересек адам мінез-құлыққа (дыбыстарға, қозғалыстарға) еліктейді, содан кейін кішігірім өзгерістерді мұқият енгізеді.

- **Ересек адамның еліктеуі мен іс-әрекетін ынталандыру, бірлескен іс-әрекеттің алғышарттарын қалыптастыру:** қарапайым еліктеуден ойын "рәсімдерін" бүктеуге дейін (мысалы, допты ересек адаммен бірге алға-артқа жылжыту).

- **Сенсорлық және эмоционалдық ыңғайсыздықты жеңілдету:** сенсорлық реттегіштерді қосу (дайындық кезеңі) - терең қысым, тербеліс, тактильді ынталандыруға арналған заттар.

- **Психофизикалық тонустың жоғарылауы, психикалық сарқылу мен қанықтылықтың төмендеуі:** белсенділік пен релаксацияның ауысуы, сәтті өзара әрекеттесулермен қанықтыру.

- **Проблемалық мінез-құлықты азайту немесе жеңу:** ауыстыру стратегияларымен жұмыс істеу, балама мінез-құлыққа үйрету, оң реакцияларды күшейту.

Психологиялық әдістер мен әдістер

Баланың мінез-құлқына еліктеу.

- *Сипаттама:* ересек адам баланың қимылдарын, дыбыстарын және іс-әрекеттерін сөзбе-сөз көшіреді, іс-әрекеттер арқылы "сөйлейді".

- *Мақсаты:* мазасыздықты азайту, балаға ересек адамның оны "түсінетінін" түсіндіру, негізгі сенім қалыптастыру.

- *Реттілік*: 1) қайталанатын әрекетті анықтаңыз; 2) оны синхронды түрде қайталаңыз; 3) біртіндеп кішкене өзгерістер енгізіңіз (мысалы, затты орнына ауыстырыңыз); 4) реакция пайда болған кезде-балаға бақылауды дереу "беріңіз" (ойыншықты жіберіңіз).

2. Мінез-құлыққа еліктеу.

- *Сипаттама*: ересек адам баланың мінез-құлқын бірден емес, сәл кідіріспен қайталайды, баланың назарын оның әрекетіне аударады.

- *Мақсаты*: бақылауды ынталандыру және баланың ересек адамның мінез-құлқына деген қызығушылығын ояту.

- *Реттілік*: стереотипті байқаңыз, содан кейін 10-20 секундтан кейін қысқа түсініктеме немесе мимикамен бірге сол әрекетті орындаңыз.

3. Сенсорлық интеграцияның әдістері мен әдістері.

- *Сипаттама*: гипер / гипо сезімталдықты жеңілдетуге бағытталған қысқаша мақсатты сенсорлық жаттығулар.

- *Мысалдар*: тактильді қап (әр түрлі текстуралар), су/құм ойындары, гамак креслоларында тербелу, жұмсақ допты қолмен қысу, "терең қысым" (қол/иық массажы).

- *Ережелер*: төзімді тітіркендіргіштерден бастау; реакцияны бекіту; қатты мазасыздық кезінде-қарқындылықты дереу төмендету; сенсорлық артықшылықтар журналын жүргізу.

4. Тілге дейінгі дағдыларды дамыту әдісі.

- *Сипаттама*: көзбен байланыс, кезектілік, қарапайым қимылдар мен дыбыстарды орнатуға арналған жаттығулар — ауызша қарым-қатынасқа дайындық.

- *Техника*: "күту ойыны" (ересек адам баланы реакцияға шақыру үшін кідіртеді), "айна" (ересек адам мимиканы қайталайды), стихиялық дыбыстарды ынталандыру және оларды ересектерге кеңейту (модельдеу).

- *Критерийлер*: мақсатты көріністің пайда болуы, "беру" қимылы, дыбыстарға еліктеу.

5. Эмоционалды деңгей терапиясы және эмоционалды семантикалық түсініктеме әдісі.

- *Сипаттама*: ересек адам баланың іс-әрекетін эмоционалды түсініктемемен сүйемелдейді, эмоционалды бояуды түсіреді және болып жатқан жағдайға әлеуметтік мағына береді.

- *Мақсаты*: балаға әрекет пен эмоцияны байланыстыруға, эмоционалды рефлексияны дамытуға көмектесу.

6. Құрылымдық қызмет және ішінара құрылымдық тапсырмалар.

Сипаттама: көрнекі және анық белгілері бар жеңілдетілген тапсырмалар

Құрдастарымен өзара әрекеттесуді дамытуға арналған ойын әдістері.

- *сипаттама*: тұрақты реттік және минималды бәсекелестікпен қарапайым рөлдік немесе тақырыптық ойындар.

- *Мысал*: "допты беру" ойыны: ересек адам кезекті реттеуге көмектеседі, алдымен бір баламен бірге, содан кейін екіншісін тартыңыз.

ай	апта	Жоғары психикалық функцияларды дамыту	Эмоционалды-ерікті саланы дамыту	Жеке тұлғаны дамыту
Қыркүйек	Барлық апталар	Баланың қажеттіліктерін диагностикалау және бағалау (бақылау, ойын арқылы байланыс)	Эмоционалды қауіпсіз орта құру	Мұғалімге деген сенімнің алғашқы қалыптасуы
Қазан	1–4	Баланың мінез-құлқына еліктеу: мұғалім қимылдарды, дыбыстарды, әрекеттерді қайталайды, содан кейін баланы ересек адамға қайталауға шақырады	Еліктеу арқылы ерікті зейінді дамыту	Бірлескен қызмет дағдыларын қалыптастыру
Қараша	1–4	Мінез-құлықты кейінге қалдыру (көрсету-кідірту-баланың орындауы)	Өзін-өзі бақылау жаттығулары ("кел!")	Өз іс-әрекеттеріне деген сенімділікті арттыру
Желтоқсан	1	Тегіс доппен уқалау	Сусымалы материалдармен ойындар (бұршақ, жарма)	Көрнекі ынталандыру: Доман карталары
	2	Фитболдағы Массаж	Әр түрлі жолмен жүру (бүйірде, төрт аяғыңызда, 1 аяғыңызда)	Әр түрлі жолмен жүру (бүйірде, төрт аяғыңызда, 1 аяғыңызда)
	3	Саусақ пен қолды кірпі допымен уқалау	Теңгерім тақтасы	«Шулы қораптар»
	4	Доп ойындары (Біз айналдырамыз, ұстаймыз, жоғары және төмен лақтырамыз)	Биіктікке секіру (біртіндеп жоғары)	Материалдар мен иістер салынған сөмкелер (кофе, какао)
Қаңтар	1	Доп ойындары (екі қолмен жүргізу, бір)	Теңгерім тақтасы	Кинетикалық құм
	2	"Жұдырық-қабырға" нейро-жаттығуы»	Бұршақ және Жарма ойындары	Пішіндер қорабы " ойыны»
	3	"Айна" ойыны (бет пен қолдың қимылын қайталаңыз)	Биіктікке секіру	Дыбыстарды тыңдау (жануарлар, құстар)
	4	Біз бір уақытта 2 қолды айналдырамыз	Теңгерім тақтасы	Иіс дорбалары (кофе, какао, ванилин)
Ақпан	1	«Біз таптаймыз және шапалақтаймыз "(сигнал бойынша)	Фонарьмен жарықтандырылған суреттерді карау	Бөлінген суретті құрастыру (2 бөлік)

	2	«Жолбарыстың жолақтары бар "(әр түрлі жолмен жүру)	«Бірдей түсті таңдаңыз»	Бір уақытта 2 қолмен шеңбер
	3	Біз шарфты орап аламыз	Біз заттарды сол қолымызбен алып қызмет етеміз	Біз жасырынбақ ойнаймыз
	4	Киімнің астында жасырылған ойыншықты табу	Біз көрпеге оранамыз	Шламмен (немесе пластилинмен) ойнау)
Наурыз	1	Тактильді ынталандыру (суық–ыстық, жұмсақ-қатты, құрғақ-дымқыл)	Швед қабырғасына көтерілу	Туннель арқылы өту
	2	Көру стимуляциясы бар "жұдырық–қабырға" нейро-жаттығуы	Доп ойындары	Біз туннельден заттарды аламыз
	3	Фитболда қыздыру	Табиғат дыбыстарын тындау (шатырда отыру)	«Құрғақ душ»
	4	Артикуляциялық гимнастика (ерін, тіл қимылдары)	Аяқ салмақтары	Маршруттың өтуі
Сәуір	1	Есте сақтауды дамыту: ойын " не өзгерді?»	Қозғалтқышты зарядтау	Тақырыпты беру " ойыны»
	2	Нысан бойынша заттарды сұрыптау	Сызықтан секіру	Үлкен басқатырғыштармен жұмыс
	3	Карточкалармен визуалды ынталандыру	Доп ойындары	Текшелерден мұнара тұрғызыңыз
	4	Артикуляциялық гимнастика	Тепе-теңдік жаттығулары	Көпіршікті ұстау ойыны»
Мамыр	1	"Қозғалысты қайталаңыз" көрсетілімі бойынша зарядтау	Біз көпіршіктер жасаймыз, суға түтік арқылы үрлейміз	Тыныс алу және ұсақ моториканы дамыту
	2	Көру стимуляциясы бар "жұдырық–қабырға" нейро-жаттығуы	"Топ–топ", "поп–поп"сөздерімен қозғалыс жаттығуы	Сөйлеу мен қозғалысты үйлестіру
	3	Заттарды пинцетпен немесе қасықпен сұрыптау	Сенсорлық жаттығулар	Табандылық жаттығулары
	4	Қорытынды диагностика	Нәтижелерді шығару	Жеке маршрутты түзету